



NORGES HØYESTERETT

Den 19. januar 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matheson, Østensen Berglund og Steinsvik i

HR-2024-143-U, (sak nr. 23-181084STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A

(advokat Bjørn Arild Langenes
advokat Arve Ringsbye)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens domfellelse av en far for å ha utøvd vold mot sin nyfødte sønn.
- (2) Statsadvokatene i Troms og Finnmark tiltalte 26. oktober 2022 A og B for grov mishandling, jf. straffeloven § 283, jf. § 282, eller medvirkning til dette, jf. straffeloven § 15. Grunnlaget for tiltalen lød slik:

«I tidsrommet fra 15. januar 2021 til 27. april 2021 ca. kl. 12.30, på bopel i Xvegen 000 i Y og/eller andre steder, utsatte hun/han sin sønn C, født 00.00.2021, gjentatte ganger for vold og/eller unnlot å gripe inn for å forhindre den volden barnet ble utsatt for. Som følge av volden ble barnet iallfall påført følgende skader:

- blødninger under den harde hjernehinne
- blødninger i både høyre og venstre øyes øyenbunn
- 13 ribbensbrudd
- blåmerker/hudblødninger på ulike steder på kroppen»

- (3) Nord-Troms og Senja tingrett avsa 12. mai 2023 dom der de tiltalte ble frifunnet for både straffekravet og oppreisningskravet.
- (4) Påtalemyndigheten anket bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for begge tiltalte.
- (5) Hålogaland lagmannsrett avsa 18. oktober 2023 dom med slik domsslutning:

«1. B, født 00.00.1988, frifinnes for straffekravet.

2. A, født 00.00.1991, dømmes for overtredelse av straffeloven § 283 jf. § 282 til fengsel i ett år og ni måneder. Til fradrag i straffen kommer 24 dager for utholdt varetekt, jf. straffeloven § 83.
3. A, født 00.00.1991, dømmes til å betale oppreisningserstatning til C med 170 000 kroner innen to uker fra forkynnelse av denne dommen.»

- (6) A har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen og saksbehandlingen. I tillegg er det begjært ny behandling av sivile krav.
- (7) Som lovanvendelsesfeil er det anført at lagmannsrettens domfellelse innebærer et brudd på uskyldspresumsjonen.
- (8) Det er videre anført at det foreligger flere forhold som hver for seg, og i det minste samlet, må føre til inhabilitet for de sakkyndige, eller for flere av dem:
- (9) De rettsoppnevnt sakkyndige Lars Uhlin Hansen og Line Leonore Haugan Moi var involvert i forbindelse med anmeldelsen til politiet etter barnets innleggelse ved Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN). De befant seg dermed i en «anmelderlignende» situasjon. Uhlin Hansen og Haugan Moi utarbeidet også en foreløpig rettsmedisinsk erklæring på oppdrag fra politiet, hvor de konkluderte i samsvar med det de senere konkluderte med for retten. De har begge arbeidssted ved UNN, og har også verv i Den rettsmedisinske kommisjon. Det eksisterer også et over-/underordningsforhold mellom de to.
- (10) Et stort antall – 14 – av de sakkyndige og sakkyndige vitnene er leger ved UNN. Forklaringene fra disse utgjorde det vesentlige av bevisførselen for tingretten og lagmannsretten. Også det sakkyndige vitnet påtalemyndigheten senere engasjerte, Ellen Nordal, er ansatt ved UNN.
- (11) Flere av de sakkyndige og sakkyndig vitnene har videre gitt offentlig uttrykk for sitt ståsted i den faglige debatten om hva som kan utledes av bestemte skader på spedbarn i barnemishandlingssaker. Det vises spesielt til én artikkel som gir støtte til den såkalte triadelæren. Denne artikkelen har flere av de sakkyndige i vår sak vært med på.
- (12) Påtalemyndigheten brøt kravet til kontradiksjon da det sakkyndige vitnet Ellen Nordal ensidig ble engasjert, og forsvarer ble varslet om det først to uker før ankeforhandling.
- (13) *Påtalemyndigheten* har i tilsvaret anført at de sakkyndige var habile. Det vises særlig til at forsvaret ikke hadde innsigelser til oppnevningen av de sakkyndige for tingretten. Ingen av de forhold som anføres gjør de sakkyndige inhabile. Det er heller ingen feil med lovanvendelsen.
- (14) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at A ble frifunnet i tingretten, men domfelt i lagmannsretten. Han har derfor ankerett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Dette innebærer at anken bare kan nektes fremmet dersom utvalget enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. Nektelsesbeslutningen må i tilfelle begrunnes, jf. straffeprosessloven § 323 andre ledd andre punktum.

Anken over lovanvendelsen

- (15) Tiltalte har gjort gjeldende at lagmannsretten har krenket uskyldspresumsjonen. Ankeutvalget oppfatter anførselen slik at det gjøres gjeldende at lagmannsretten ikke har anvendt det

strafferettslige beviskravet korrekt og ved det har krenket uskyldspresumsjonen.

- (16) Lagmannsretten redegjør innledningsvis under domspremissene for de rettslige utgangspunktene for bevisvurderingen. Begrunnelsen her viser at lagmannsretten har tatt riktige rettslige utgangspunkter.
- (17) Ved den konkrete bevisvurderingen har lagmannsretten enstemmig funnet bevist at skadene på fornærmede er påførte skader. Lagmannsretten har vurdert de enkelte skadene og andre relevante medisinske forhold, som alternative forklaringer på hvordan skadene kan ha oppstått, for eksempel ved sykdom eller andre medfødte tilstander, herunder Ehlers-Danlos' syndrom (EDS). Etter en samlet vurdering av bevisene i saken har lagmannsretten enstemmig funnet å kunne utelukke alternative skadeårsaker. På side 15 i dommen oppsummeres bevisresultatet slik:
- «Slik lagmannsretten vurderer det er det svært lite sannsynlig at de subdurale blødningene, ribbeinsbruddene eller netthinne/øyeblunnsblødningene, bedømt isolert sett og hver for seg, kan skyldes sykdom eller medisinske tilstander, eller være konsekvens av uhell eller lignende. Ved en samlet vurdering er det klart at det kan ses bort fra muligheten for at fornærmedes skader kan skyldes noe annet enn påført traume. Det finnes ingen medisinsk tilstand som kan forklare alle disse funnene og som fornærmede kan tenkes å ha, og det er etter lagmannsrettens oppfatning utelukket at det har eksistert to eller flere sjeldne tilstander, som kan lede til de beskrevne skadene, som ikke er påvist, og som alle sluttet å lede til symptomer/skader samtidig og i forbindelse med innleggelsen på sykehus 27.04.2021. Konklusjonen om at skaden er påført fornærmede støttes av funn av blåmerker, hvorav flere er lokalisert på steder på kroppen der det senere er funnet ribbeinsbrudd. Lagmannsretten finner det bevist utover enhver rimelig tvil at skadene på fornærmede er påførte skader.»
- (18) I disse vurderingene har lagmannsretten basert seg på et bredt bevisbilde, der sakkyndigbevis har stått sentralt. Forsvarer har i støtteskrivet vist til at det er uenighet og «polarisering» i det medisinskfaglige spørsmålet om hva som kan utledes av bestemte skader på spedbarn i mishandlingssaker.
- (19) Til dette bemerker ankeutvalget at det er ført sakkyndige vitner fra begge sider. Det fremgår av dommen at lagmannsretten har vært oppmerksom på diskusjonen i det medisinskfaglige miljøet, særlig om bruken av såkalte triade-funn som indikator på at spedbarn har vært utsatt for vold/risting. Lagmannsretten har også vært oppmerksom på frifinnelsen i Borgarting lagmannsretts dom 19. desember 2022 (LB-2022-50929), men har lagt til grunn at sakene ikke er sammenlignbare ved at saken her ikke dreier seg om en såkalt triade-sak. På bakgrunn av de objektive skadene på fornærmede i saken her, herunder en rekke ribbensbrudd, kan ankeutvalget ikke se svakheter ved lagmannsrettens vurdering på dette punkt.
- (20) Lagmannsretten har deretter vurdert om noen av de tiltalte har påført skadene, og flertallet har konkludert med at det er bevist ut over rimelig tvil at A har påført barnet skadene. I den samlede bevisvurderingen er også personlige forhold ved tiltalte og søkehistorikk på internett vektlagt. Lagmannsretten har videre konkludert med at det ikke kan ha vært noen andre som har påført skadene.
- (21) Samlet fremstår bevisvurderingen etter ankeutvalgets syn som grundig og overbevisende. Det strafferettslige beviskravet er korrekt anvendt, og det foreligger dermed heller ingen krenkelse

av uskyldspresumsjonen. Anken over lovanvendelsen vil ut fra dette klart ikke føre frem.

Anken over saksbehandlingen

- (22) Som saksbehandlingsfeil er det anført at de sakkyndige var inhabile. Anførselen er basert på flere forhold som samlet anføres å lede til denne konklusjonen.
- (23) Tingretten oppnevnte opprinnelig seks sakkyndige. Dette var Lars Uhlin Hansen, Line Leonore Haugan Moi, Stein Magnus Aukland, Lil-Sofie Ording Müller, Olav Henrik Haugen og Anders Eriksson. Eriksson var oppnevnt etter ønske fra forsvarer, men han trakk seg fra oppdraget under saksforberedelsen. Han ble ikke erstattet av noen ny sakkyndig.
- (24) De sakkyndige for tingretten ble reoppnevnt for lagmannsretten. Etter anmodning fra påtalemyndigheten ble de videre gitt et tilleggsmandat.
- (25) I tillegg engasjerte påtalemyndigheten i forkant av ankeforhandlingen overlege Ellen Nordal til å foreta en klinisk undersøkelse av barnet der det ble gjort undersøkelser av tegn/symptomer på Ehlers-Danlos' syndrom. Nordal ble ikke oppnevnt som sakkyndig, men ble ført av påtalemyndigheten som et sakkyndig vitne.
- (26) Det fremgår ikke av rettsbøkene fra tingretten og lagmannsretten at forsvarerne fremsatte formelle habilitetsinnsigelser, verken mot den enkelte oppnevnte sakkyndige eller mot de sakkyndige i fellesskap.
- (27) Ankeutvalget finner det ikke nødvendig å ta stilling til om habilitetsinnsigelsene dermed er prekludert, jf. domstoloven § 111 andre ledd, idet utvalget finner at anførselene om inhabilitet som nå er reist, klart ikke vil føre frem.
- (28) Straffeprosessloven § 142 bestemmer at når det kan unngås, bør det som sakkyndig ikke oppnevnes noen som etter domstoloven § 106 eller § 108 ville være ugild som dommer. I dette tilfellet gjelder habilitetsinnsigelsene forhold som må vurderes etter domstoloven § 108, som lyder slik:

«Dommer kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.»
- (29) Det er for det første anført at Lars Uhlin Hansen og Line Leonore Haugan Moi var involvert i anmeldelsen av foreldrene, ved at de deltok under rådslagningen på sykehuset i forbindelse med anmeldelsen og siden i ansvarsgruppemøter. Det er blant annet vist til Rt-1989-712. Her uttales det:

«Når det gjelder anken over saksbehandlingen, kan jeg være enig med forsvareren i at det bør vises stor varsomhet med å oppnevne som sakkyndig en lege som har avgitt rapport til politiet om et mulig straffbart forhold. Jeg kan imidlertid ikke se at overlege B her har satt seg selv i en posisjon som anmelder – en posisjon som i alminnelighet skulle reise tvil om hans egnethet som sakkyndig, jfr. Rt-1971-247.»
- (30) Påtalemyndigheten har innvendt at det var barneavdelingen ved UNN som anmeldte forholdet til politiet, og at Uhlin Hansen og Haugan Moi «ikke på noe vis» var involvert i anmeldelsen.

- (31) Slik forsvarer har beskrevet Uhlin Hansens og Haugan Mois arbeid i forkant av anmeldelsen, kan ankeutvalget ikke se at de har satt seg selv i en posisjon som anmelder. Anmeldelsen er inngitt av en av legene ved barneavdelingen ved UNN, som tok imot og undersøkte barnet ved innkkomsten den 28. april 2021.
- (32) Heller ikke det forhold at Uhlin Hansen og Haugan Moi utarbeidet en foreløpig rettsmedisinsk erklæring på oppdrag fra politiet, medfører etter ankeutvalgets syn at de var inhabile. Sakkyndig bistand til politiet under etterforskningen av en straffesak vil ikke i seg selv medføre at den sakkyndige er inhabil og dermed ikke senere kan oppnevnes som sakkyndig for retten, jf. NOU 2001:12 Rettsmedisinsk sakkyndighet i straffesaker punkt 11.4.2.1 der tidligere rettspraksis gjennomgås. Det er etter ankeutvalget syn ikke konkrete forhold ved den foreløpige rettsmedisinske erklæringen 5. mai 2021 som kan medføre inhabilitet. Uhlin Hansen og Haugan Moi var heller ikke de eneste sakkyndige som ga forklaring for ting- og lagmannsrett.
- (33) Det er videre ikke egnet til å svekke tilliten til deres habilitet som sakkyndige, at de er ansatt ved UNN eller har hatt verv i Den rettsmedisinske kommisjon. Dette gjelder selv om også en rekke av vitnene i saken, herunder de som hadde befatning med barnet ved innkkomsten, er ansatt ved samme sykehus. Ankeutvalget kan endelig ikke se at det foreligger et over-/underordningsforhold mellom de sakkyndige av betydning for habilitetsvurderingen.
- (34) Ankeutvalget mener på denne bakgrunn at de anførte forholdene verken enkeltvis eller samlet er egnet til å svekke tilliten til de sakkyndige Uhlin Hansen og Haugan Mois uhildethet.
- (35) Heller ikke forsvarers anførsel om inhabilitet som følge av at flere av de oppnevnte sakkyndige offentlig har gitt uttrykk for sitt syn i medisinskfaglige spørsmål, kan føre frem. Ankeutvalget viser her til avgjørelsen i HR-2022-1959-A avsnitt 55, hvor Høyesterett klargjør at det som det klare utgangspunkt ikke gjør en dommer inhabil at han tidligere har skrevet eller uttalt seg om det rettsspørsmålet som på et senere tidspunkt kommer opp i en sak. Det gjelder en høy terskel for inhabilitet i slike tilfeller, og inhabilitet vil normalt bare foreligge dersom uttalelsene anses myntet på den konkrete saken som står til behandling. Tilsvarende kan som et klart utgangspunkt, ikke en leges generelle faglige synspunkter fremsatt i tidsskrifter og lignende være inhabiliserende i relasjon til konkrete sakkyndigoppdrag. Det er ikke vist til konkrete uttalelser som gir grunnlag for en annen vurdering i saken her. Som nevnt har lagmannsretten også vært oppmerksom på diskusjonene i det medisinskfaglige miljøet i relasjon til de såkalte triade-sakene.
- (36) Det er videre anført at det ble begått en saksbehandlingsfeil ved at det sakkyndige vitnet Ellen Nordal ble engasjert av påtalemyndigheten under saksforberedelsen for lagmannsretten, uten at forsvarerne fikk mulighet for kontradiksjon. Straffeprosessloven § 148 gir påtalemyndigheten anledning til under etterforskningen å søke bistand hos sakkyndige. Slikt engasjement er ikke avhengig av samtykke fra forsvarer. Forsvarer ble varslet om bevisførselen om lag to uker før ankeforhandlingen. Ankeutvalget finner på den bakgrunn at kravene til kontradiksjon ble ivaretatt.

Konklusjon

- (37) Høyesteretts ankeutvalg finner det på denne bakgrunn enstemmig klart at anken ikke vil føre frem. Ankeutvalget har videre enstemmig kommet til at anken ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller at det av andre grunner er særlig viktig å få

saken prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum. Anken blir derfor nektet fremmet.

- (38) Anken over det idømte sivile kravet skal da ikke behandles her, jf. straffeprosessloven § 434 syvende ledd.

S L U T N I N G

Anken over straffekravet nektes fremmet.

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)